

Stortinget

Møte mandag den 15. juni 2009 kl 10 (midlertidig)

President: Thorbjørn Jagland

Dagsorden (nr. 101):

1. Innstilling fra utenrikskomiteen om Svalbard
(Innst. S. nr. 336 (2008-2009), jf. St.meld. nr. 22 (2008-2009))

Sak nr. 1 [10:02:08]

Innstilling fra utenrikskomiteen om Svalbard (Innst. S. nr. 336 (2008-2009), jf. St.meld. nr. 22 (2008-2009))

Presidenten: Etter ønske fra utenrikskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 10 minutter til saksordføreren, 5 minutter til de øvrige gruppene og 10 minutter til medlemmer av Regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre vil presidenten foreslå at de som får ordet utover den fordelte taletid, har en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Hill-Marta Solberg (A) [10:03:02] (ordfører for saken): Nordområdene er

Regjeringens viktigste strategiske satsingsområde, og et samlet storting har de senere år vært opptatt av å prioritere nettopp nordområdene.

Svalbard er naturligvis for Norge en helt sentral del av nordområdene.

Forvaltningen av Svalbard er basert på Norges fulle og uinnskrenkede suverenitet på øygruppa, som slått fast i Svalbardtraktaten fra 1920.

Målene for norsk svalbardpolitikk har ligget fast i lang tid og danner grunnlaget for en stabil og forutsigbar myndighetsutøvelse.

Norge har et betydelig ansvar for å sikre fred, stabilitet, vern av villmarksmiljøet og en ansvarlig ressursutnyttelse og -forvaltning på Svalbard.

Forholdene knyttet til Svalbard har endret seg betydelig siden Stortinget behandlet St.meld. nr. 9 om Svalbard for om lag ti år siden. De traktatmessige forhold er de samme. Men utviklingen av samfunnet på Svalbard, og ikke minst de klimatiske endringene, påvirker aktiviteten på og rundt Svalbard.

Temperaturen i Arktis stiger dobbelt så raskt som det globale gjennomsnittet.

Årsmiddeltemperaturen i Arktis har de siste 100 årene i gjennomsnitt steget ca. 2°C.

Svalbard blir på den ene side et nøkkelområde for innhenting av kunnskap om hva som skjer når temperaturen stiger, og på den annen side vil klimaendringene få økende og direkte betydning for naturforvaltningen på Svalbard.

Innstillingen viser at norsk svalbardpolitikk er bredt politisk forankret. Jeg vil innledningsvis gjerne benytte anledningen til å takke for konstruktive bidrag fra de øvrige partiene i arbeidet med innstillingen.

Norge kan i kraft av sin suverenitet gjøre all lovgivning for fastlandet gjeldende også for Svalbard, så lenge lovgivningen ikke strider mot Svalbardtraktatens bestemmelser. Norsk privatrett og straffe- og prosessrett gjelder i sin helhet på Svalbard dersom ikke annet er uttrykkelig bestemt. Øvrig lovgivning gjelder bare når den eksplisitt er gjort gjeldende for øygruppen. Svalbardloven fastsetter dette prinsippet. Regjeringen har foretatt en grundig gjennomgang av hvorvidt dette hovedprinsipp bør endres, og konkluderer med at det ikke bør gjennomføres endring. Komiteen gir sin tilslutning til dette.

Utlendingslovgivningen er ikke gjeldende på Svalbard. Et økende antall utenlandske statsborgere i Longyearbyen fører til at det oppstår flere utlendingsrettslige problemstillinger. Dette knytter seg særlig til forhold der utenlandske statsborgere er gift med nordmenn, og det gjelder situasjonen for barn av utenlandske statsborgere. Komiteen har merket seg at Regjeringen vil se nærmere på enkelte spørsmål i denne forbindelse og vurdere behovet for særregler. Komiteen understreker at dette arbeidet må prioriteres.

Siden forrige stortingsmelding om Svalbard har Longyearbyen fått et godt etablert lokalstyre. Lokalstyret spiller en stadig sterkere rolle i utviklingen i Longyearbyen, og komiteen er opptatt av at de sentrale myndigheter og Longyearbyens lokalstyre finner faste og gode former for dialog. Komiteen anbefaler derfor at en fast konsultasjonsordning mellom Regjeringens polarutvalg og Longyearbyen lokalstyre blir etablert.

Sysselmannen har en svært viktig rolle som statens representant på Svalbard. Med økende befolkning og økende interesse for Svalbard som plattform for forskning og som reisemål øker også sysselmannens oppgaver. Komiteen vil understreke den nøkkelfunksjonen sysselmannen har, og mener virksomheten må tilføres ressurser for å kunne imøtekomme den økende aktiviteten.

Ingen som besøker Svalbard, kan unngå å bli slått av den mektige villmarksnaturen på øygruppen. Svalbard representerer en natur- og kulturarv som norske myndigheter har et særskilt ansvar for å bevare.

Et av hovedmålene med svalbardpolitikken er å bevare den unike villmarksnaturen. I hovedsak er miljøtilstanden på Svalbard god.

Meldingen beskriver at selv om ferdselen har økt, er dyrelivet på Svalbard livskraftig og lite påvirket av virksomheten på øygruppen. Regjeringens drøfting av måloppnåelse med hensyn til miljø, konkluderer slik:

«Samlet sett er konklusjonen at omfanget av villmarkspregete områder på Svalbard er opprettholdt.»

Likevel er det lett å se at økende aktivitet på øygruppen lett kan komme i konflikt med målsettingen om å bevare den særegne villmarksnaturen. Særlig ser vi dette i tilknytning til naturreservatene på Øst-Svalbard.

Komiteen har merket seg de mange reaksjoner på forslag til forskrift som skal regulere ferdsel i disse områdene, og ber Regjeringen vurdere de mange innspillene i den videre prosessen. Komiteen peker særlig på forvaltningsplaner som redskap for å finne en god balanse mellom ferdsel og ønsket om mest mulig uberørte områder som referanseområder for forskning.

Norge har lange tradisjoner innen polarforskning, særlig i Arktis, og regnes som en tung forskningsnasjon på dette feltet. De siste tiårene er det investert store ressurser i infrastruktur for forskning og utdanning, både i Longyearbyen og Ny-Ålesund. Dette legger til rette for at Svalbard skal kunne styrkes som internasjonal forskningsarena. En videre prioritering av forskning relatert til Arktis har bred støtte.

Etableringen av UNIS har vært en suksess. UNIS' ambisjoner og planer om videre utvikling til å bli et ledende internasjonalt senter for arktiske studier er et mål som får tydelig støtte i innstillingen. Særlig vektlegges viktigheten av å ha rom for et tilstrekkelig antall studenter, noe som er nødvendig for å sikre kvalitetsmessig gode studier og resultater. Komiteen peker for øvrig på behovet for at de budsjettmessige rammer også hensyntar de merkostnader som følger av feltutrustning til studentene og boligtilbud til de ansatte.

Det er også en økende interesse blant forskere for å etablere seg i Ny-Ålesund. Det er gledelig å se at etableringen av marinlaboratoriet har vært vellykket. Marinlaboratoriet er nå et sentralt ledd i de marine forskningsnettverkene.

Norsk Polarinstitutt og Havforskningsinstituttet nevnes som viktige institutter som støtter opp om den forskning som foregår på og rundt Svalbard. Det internasjonale polaråret har gitt forskning i Arktis et løft, og bevilgningene er økt kraftig.

Formidling av kunnskap om Svalbards særegne natur og historie er viktig. Komiteen framhever Svalbard museums rolle som formidler av historie og egenart på Svalbard, og mener museets plass som kunnskapsformidler må styrkes.

En robust tilstedeværelse har vært og er et viktig virkemiddel i norsk svalbardpolitikk. Kulldrift har gjennom lang tid vært avgjørende for den norske bosettingen i Longyearbyen. Fremdeles har kulldriften avgjørende betydning for at Longyearbyen er et godt utbygd familiesamfunn. Regjeringens vurdering i stortingsmeldingen er at

kulldriften bør videreføres innenfor rammen av miljøvernlovgivningen og kravet til bedriftsøkonomisk lønnsomhet. Dette får enstemmig tilslutning fra utenrikskomiteen. Driften i Svea-gruva er planlagt avvirket i 2014. Store Norske vurderer videre drift på nye steder i Svea-området, der drift i Lunckefjell er det mest sannsynlige. En beslutning om dette vil måtte komme tilbake til Stortinget etter at Regjeringen har vurdert saken og konkludert.

Selv om kulldriften har vært og er viktig, har også andre næringer tatt seg opp. Den vekst som reiseliv har hatt som basisnæring, avspeiles i at antall gjestedøgn har steget fra knapt 20 000 i 1991 til over 86 000 i 2007. Reiselivsvirksomhet i sårbare områder krever både kunnskap hos aktørene og regulering fra myndighetene. Komiteen peker på at videre vekst bare kan skje innenfor rammen av forsvarlige miljøhensyn.

Det meste av veksten i aktivitet og folketall på Svalbard kan relateres til Longyearbyen. Tettstedet ved Isfjorden har de seneste ti årene hatt en betydelig vekst i befolkningen. Per 31. desember 2008 var det registrert 2 018 innbyggere bosatt i Longyearbyen. Nå støter samfunnet mot en kapasitetsgrense med hensyn til lokal infrastruktur. En tilsvarende vekst som de siste ti årene kan man ikke påregne framover, og en ytterligere vekst i befolkningen vil utløse behov for store investeringer.

Framtidig sikker energiforsyning er en av de store utfordringene for Longyearbyen, og høringen med lokalstyret på Svalbard bekreftet dette. Det er positivt at Regjeringen varsler å nedsette en arbeidsgruppe som skal gjennomgå framtidige investeringsbehov, herunder også framtidig energiforsyning. Innstillingen understreker at arbeidet med dette må gis høy prioritet.

Økende trafikk, endrede klimatiske forhold og flere mennesker vil stille større krav til redningstjenesten på og rundt Svalbard. Komiteen finner grunn til å understreke behovet for at redningskapasiteten dimensjoneres og tilpasses i tråd med den forventede utviklingen. Svalbard har en unik beliggenhet som base for redning og beredskap. Vi fikk det senest dokumentert gjennom en redningsaksjon med utgangspunkt i Svalbard for å hente ut en person fra nord på Grønland. Beliggenheten blir ikke mindre sentral når forventet skipstrafikk kommer som resultat av åpent og isfritt polhav deler av året.

La meg til slutt gi stor anerkjennelse for den jobben som gjøres på Svalbard, både knyttet til myndighetsutøvelse, næringsvirksomhet og utdanning og forskning. Aktivitet på nærmere 80 grader nord stiller både mennesker og utstyr på prøve. Innstillingen som Stortinget behandler i dag, viser at et samlet storting ønsker å legge til rette for en god forvaltning der utvikling og aktivitet er tilpasset de spesielle utfordringer Svalbard møter – og ikke minst vil møte i framtiden. Blant perler i nord er Svalbard selve juvelen. Vi har som nasjon et stort ansvar for at det fortsatt vil være slik om 10 år, om 20 år og om 100 år.

Øyvind Vaksdal (FrP) [10:13:19]: Jeg vil først av alt gi honnør til saksordfører for et meget godt samarbeid i saken, noe som også gjenspeiler seg i innstillingen, ved at mange viktige merknader der er enstemmige.

Målene for norsk svalbardpolitikk har ligget fast i lang tid, og disse danner grunnlaget for en stabil og forutsigbar myndighetsutøvelse og samfunnsutvikling. De lange linjer i norsk svalbardpolitikk har siden 1920 bestått i å holde øygruppen utenfor stormaktskonflikter og sikre et troverdig norsk styre.

Norge har en selvsagt rett til å ivareta nasjonale interesser på Svalbard innenfor rammen av traktaten og gjeldende folkerett. I stortingsmeldingen har man utpekt tre hovedtemaer: Det første er en robust tilstedeværelse med særlig oppmerksomhet rundt kullvirksomhetens framtidsutsikter. Dernest øygruppen som ett av verdens best forvaltede villmarksområder, med utfordringer som turisme og annen ferdsel. Og sist, men ikke minst, Svalbards rolle som plattform for både norsk og internasjonal forskning, kunnskap og utdanning.

Den viktigste næringen på Svalbard er fortsatt kulldriften. Vi vil fra vår side uttrykke støtte til at denne skal videreføres innenfor rammen av miljøvernlovgivningen og kravet til lønnsomhet. Turist- eller reiselivsnæringen har hatt en oppblomstring på øygruppen, noe vi ser på som positivt så lenge dette foregår innenfor rammen av forsvarlige miljøhensyn.

Jeg stod på denne talerstol 5. juni 2001, for litt over åtte år siden, og advarte mot å gjøre svalbardmiljøloven, som vi behandlet den gangen, for stivbent og rigorøs. Ved komiteens besøk på Svalbard fikk vi høre at det stort sett hadde gått bra, men at det på noen områder manglet helhetlig og praktisk tilnærming. Det ene området som ble nevnt, var regelverket for bruk av snøscooter, som man hevdet manglet helhetlig tenkning, og det andre var tungoljeforbudet, som man med fordel kunne finne alternative restriksjoner for. Dette er noe man bør se på ved en revisjon av loven. Jeg er tilfreds med at en samlet komité deler vårt syn når det gjelder å finne alternative virkemidler for å styre ferdselen på Øst-Svalbard.

Jeg vil også uttrykke tilfredshet med at en enstemmig komité påpeker at det må et statlig engasjement til for å løse utfordringene rundt den framtidige energiforsyningen i Longyearbyen, og at et stort flertall i komiteen har en realistisk tilnærming til denne problemstillingen.

Jeg vil også si meg tilfreds med komiteens sterke fokusering på både å tilrettelegge og å samordne forskningsprosjekter, i tillegg til å evaluere forskningsvirksomheten. Et viktig grep for å tilrettelegge for forskning er å få utredet mulighet for en fiberkabel mellom Ny-Ålesund og Longyearbyen.

Endrede klimatiske forhold bidrar til økende trafikk på og rundt Svalbard. Dette fordrer at vi har en operativ redningstjeneste, som er i stand til å foreta operasjoner i et område som er tynt befolket, men med enorme land- og havområder. Redningsberedskapen består i dag av ett tjenestefartøy og to helikoptre med ulik kapasitet. Det er svært viktig at redningskapasiteten tilpasses og dimensjoneres i tråd med den forventede utviklingen. Derfor må spesielt helikopterberedskapen styrkes, i første omgang med to likeverdige helikoptre.

Jeg vil peke på noen områder der Fremskrittspartiet står alene i innstillingen. Både Svalbard lokalstyre og flere andre aktører tok opp spørsmålet om lokalstyrets forhold til Det interdepartementale polarutvalg og mente de burde vært representert i utvalget. Fremskrittspartiet tar i innstillingen til orde for at lokalstyret skal få observatørstatus i Polarutvalget, mens flertallet ikke vil gå fullt så langt, men åpne for en konsultasjonsordning. Et annet område vi uttrykker bekymring for, er den ukontrollerte passasjertrafikken som går mellom Svalbard og Norges fastland, som er Schengens yttergrense. Dette kan vanskelig fortsette som i dag.

Til slutt vil jeg nevne de noe uklare grenser som finnes mellom Norsk Polarinstitutt's forskningsarbeid og myndighetsutøvelsen. Dette er noe man absolutt bør se nærmere på.

Aller sist vil jeg nevne UNIS og den vanskelige økonomiske situasjonen man der har vært oppe i, og understreke at de framover må sikres økonomisk, slik at de både kan opprettholde og videreutvikle sin forskerkompetanse.

Finn Martin Vallersnes (H) [10:18:33]: Jeg vil også først takke saksordføreren for grundig og inkluderende behandling av meldingen. Komiteens behandling bekrefter at det er stor grad av tverrpolitisk enighet om svalbardpolitikken. Det er viktig, og det lover godt også for den fremtidige forvaltningen av Svalbard.

Som nevnt er det omtrent ti år siden den forrige svalbardmeldingen ble lagt frem. I løpet av den tiden har svalbardsamfunnet gått gjennom store endringer, og utfordringer som klimaendringene har fått større oppmerksomhet.

Både på studieturen til Svalbard – hvor min stedfortreder deltok istedenfor meg – og under komiteens høring om meldingen kom det frem mange og engasjerte innspill. Som et apropos til det la meg bare også nevne at jeg hadde det store privilegium å få lov til å være med på Studietur Nord for to år siden – en utmerket ordning. Jeg tror det er av stor verdi for Stortinget at stortingsrepresentanter får en slik ukes fordypning i Svalbards problemer, ressurser og rikdom.

Men tilbake til saken. En problemstilling mange var opptatt av i forbindelse med høringen og turen, var forskningsinfrastrukturen på Svalbard. Det er i senere år investert mye i en god infrastruktur for forskning, i takt med at Svalbard har blitt stadig

mer interessant for forskere. Det er imidlertid et paradoks at disse fasilitetene, som komiteen fikk høre om på Svalbard, i større grad brukes av utenlandske enn av norske forskere. Fasilitetene utnyttes heller ikke i tilstrekkelig grad, eller fullt ut, fordi man har for lite penger til driften. Dette er etter Høyres mening svært problematisk og faktisk nokså underlig, sett i lys av Regjeringens mange gode intensjoner om forskning i meldingen. Det er spesielt uheldig, etter vårt syn, at UNIS i inneværende år ble nødt til å kutte i sine budsjetter og måtte kutte i forskerstillinger og studieplasser. Det er i og for seg gledelig at kuttene i studieplasser ble reversert i revidert nasjonalbudsjett, men etter vår mening kan disse hensynene best ivaretas gjennom økte basisbevilgninger til UNIS i fremtiden.

Komiteen står samlet om en merknad om å be Regjeringen gi prioritet til arbeidet med å vurdere og eventuelt utvikle særregler når det gjelder utlendingsrettslige problemstillinger. Innstillingen berører også spørsmålet om adgang til videregående opplæring for utenlandske barn på Svalbard. Her er det mange hensyn å ta, og Høyre har forståelse for at dette ikke blir noen enkel jobb. Vi ønsker imidlertid likevel å understreke at dette arbeidet er viktig og bør igangsettes snarest.

Reiseliv er en voksende næring på Svalbard. Komiteens besøk på Svalbard brakte på banen en rekke spørsmål om hvordan strenge verneregler og andre reguleringer påvirker bransjen. Reiselivsbransjen er også spesielt sårbar på Svalbard, på grunn av sesongavhengigheten. Vi vil derfor oppfordre til at næringen tas med på råd i sammenhenger hvor deres rammevilkår er berørt.

Meldingen omtaler en arbeidsgruppe Regjeringen vil sette ned for å vurdere Svalbards fremtidige energiforsyning. Høyre har en visjon om et CO₂-nøytralt Svalbard, gjennom bygging av nytt CO₂-vennlig kullkraftverk og deponeringsanlegg for CO₂. At det er mange praktiske og kostnadmessige utfordringer ved en slik visjon, er åpenbart, men nettopp Svalbard selv, hvor vi tydelig ser hvor dramatiske klimaendringene er, demonstrerer hvor viktig det er å forsøke å tenke nytt om energien de bruker.

Til slutt vil jeg benytte anledningen til å takke saksordføreren for hennes langvarige engasjement og arbeid for saker som vedrører både nordområdene og Arktis, og ikke minst det arktiske samarbeidet.

Ågot Valle (SV) [10:22:51]: Også jeg vil slutte meg til dem som takker saksordføreren – både for engasjementet, for et grundig arbeid og også for et grundig innlegg i salen her i dag.

Svalbard-samfunnet er et livskraftig samfunn. Det har en variert befolkning, et sterkt miljø innenfor forskning og utdanning, entusiastiske innbyggere som ivaretar økt innflytelse og ansvar, og et variert tilbud innenfor kultur og fritid. Jeg vil spesielt nevne

utviklinga av Svalbard Museum, som jeg har fulgt, og som nå har blitt et moderne museum som ivaretar formidling og forskning, og som for noen år siden ble nominert til prisen «Årets Museum». Det er et positivt utgangspunkt.

Likevel er det utfordringer knyttet til liv og samfunn i det tøffe klimaet kloss opp til Nordpolen. Det må finnes en god balanse mellom det å skape stabilitet på den ene siden og på den andre siden ikke legge til rette for et vanlig livsløpssamfunn der mennesker slår for dype røtter. Det er en utfordring å finne en god balanse mellom tilstrekkelig næringsaktivitet og hensynet til det sårbare miljøet.

Utviklinga innenfor forskning de siste åra siden forrige melding er positiv. Meldinga slår fast at forskning og høyere utdanning skal være en viktig del av norsk virksomhet på Svalbard, videre at Svalbard skal videreutvikles som plattform for internasjonal forskning, høyere utdanning og miljøovervåking. Svalbard er attraktivt for forskere fra hele verden, fordi infrastrukturen er blitt bra, og fordi det er en unik arena for polarforskning og klimaforskning. Med Svalbard som base foregår forskning som har stor betydning for å forstå de globale klimaforandringene, men det er også viktig som en formidlingsarena for akkurat det samme. Det er ingen tilfeldighet at flere lands ledere drar til Svalbard for å se og forstå klimatrusselen. USAs nåværende utenriksminister, Hillary Clinton, har vært der. FNs generalsekretær Ban Ki-moon kommer på besøk i august/september. Han skal diskutere klimautfordringene i nord og studere klimakrisas innvirkning på ismassene i polområdene.

Konsekvensene av klimaødeleggelsene er spesielt tydelige i Arktis. Iskanten forsvinner fordi det brennes opp altfor mye olje og gass rundt i verden. Når isen smelter, blir mer olje og gass tilgjengelig. Brennes dette opp, smelter isen enda raskere. Is reflekterer stråling fra sola, mens åpent hav absorberer slik stråling og varmes dermed opp. Jo mindre is, jo mer av strålinga omdannes til varme. Derfor er leting etter olje og gass rundt Svalbard og i Arktis ikke svaret på klimautfordringene. Havområdene rundt Svalbard er ikke åpne for leting i dag, og Norge har mulighet til å styre slik at det blir et vern mot leting også i framtida – i hvert fall vil det være viktig for SV, og vi vil jobbe for det.

SV er veldig glad for at utenrikskomiteen slår fast at miljøhensyn skal veie tyngst dersom det oppstår konflikt mellom miljøhensyn og andre interesser. Førre var-tenkinga skal være det bærende prinsippet for forvaltninga av Svalbard. Målet om å opprettholde omfanget av sammenhengende villmarksområder står fast og er også ivarettatt.

Siden den forrige meldinga er Svalbard blitt mindre avhengig av kulldrift som næringsaktivitet. Forskning og reiseliv har økt i betydning. Det gjøres ikke noen nye grep for ny kulldrift, og kravet om å stå ved de vernevedtakene som er gjort, gjør at det ikke er kull for drift i lang, lang tid framover. Riktignok vurderes drift på nye steder, men det blir i så fall en sak for regjering og storting. Det er et tankekors at Svalbard

både er et utgangspunkt for å studere klimaendringene og et område for produksjon av kull, som er en viktig kilde til utslipp av klimagasser, og som dermed er med på å forårsake klimaforandringene. Det vil være et viktig utgangspunkt for SV dersom det blir snakk om kulldrift i andre forekomster. Det er, som også representanten Vallersnes var inne på, viktig å tenke nytt når det gjelder energiforsyning til et så viktig område som dette.

Det vil være de store urørte villmarksområdene og verdien av forskning og utdanning som vil være viktige næringsaktiviteter, viktige verdier, for Svalbard i tida framover.

Ola T. Lånke (KrF) [10:28:03]: Jeg vil i likhet med foregående talere takke saksordføreren for et vel utført arbeid med innstillingen.

Svalbard er i fokus som aldri før. Denne øygruppen har hatt en magisk tiltrekning på mennesker langt tilbake i historien. Det er ikke bare stortingskomiteene som har ønsket seg dit, men også eventyrere, oppdagere, fangstfolk, mennesker som lette etter levebrød og ville starte næring, sjøfarende og folk med forskertrang.

Norge bør absolutt se det som et privilegium at vi ble tildelt forvalteransvaret for dette viktige øyriket. Oppgaven med å skulle håndheve suverenitet over Svalbard innebærer både muligheter og utfordringer. På den ene siden muligheter til kontakt, etablering av nettverk og fellesskap internasjonalt på viktige politikkområder. På den annen side representerer svalbardpolitikken også betydelige utfordringer. Foranledningen til at våre regjeringer med om lag ti års mellomrom legger fram en egen svalbardmelding, er å gi anledning til en diskusjon på et overordnet plan.

Det er få steder man i den grad får tydeliggjort utsagnet om at alt henger sammen med alt, som på Svalbard. Svalbard er marginalt og sårbart på flere måter, ikke minst når det gjelder natur og miljø. Samtidig er øyriket av stor strategisk betydning i mange henseende. Det er treffende når en norsk historiker har beskrevet Svalbard som periferiens sentrum.

Jeg tror derfor også det er viktig å understreke at Svalbard ikke er stedet for å iverksette de store eksperimenter. Her bør det langsiktige telle mer. Det er det som skaper tillit og troverdighet både hos våre traktatparter og hos andre. Dette betyr ikke at svalbardpolitikken ikke skal være dynamisk og tilpasses en verden i forandring. Det vi nå ser i forbindelse med de globale klimaendringene, krever i høyeste grad evne og vilje til nyorientering. Svalbard framstår i økende grad som et viktig internasjonalt knutepunkt innen forskning på arktisk natur, miljø og framfor alt klima.

St.meld. nr. 22 for 2008–2009 gir god oversikt over de viktige problemstillinger og utfordringer vi står overfor i svalbardpolitikken. Utenrikskomiteens innstilling viser også at det er bred oppslutning om hovedutfordringene og de overordnede målene for denne politikken. Dette gjelder ønsket om en fast og korrekt håndhevelse av den

norske suvereniteten, men det gjelder like mye bevaringen av den særegne villmarksnaturen og ikke minst hensynet til befolkningen på øygruppen – både til det norske samfunnet og til de mange fra andre nasjoner som driver virksomhet der. Spørsmålet om fremtidig kulldrift er et viktig tema i meldingen, selv om den ikke gir noe endelig svar på hva som skal skje med kulldriften på lengre sikt. Det synes å være stor enighet om at kulldriften, som er selve hjørnesteinsvirksomheten i svalbardsamfunnet, må videreføres inntil annen virksomhet kan vokse fram og fylle dens plass. I Svea Nord er det foretatt store investeringer i infrastruktur, og mye taler for at det vil være formålstjenlig å utnytte disse investeringene videre til uttak i de tilliggende felter som Lunckefjell og Ispallen. Med det reduserte uttakstempo meldingen skisserer, snakker vi om et 10–15-årsperspektiv. Man kunne kanskje ha forventet at Regjeringen hadde tatt stilling til spørsmålet om en eventuell utfasing av kulldriften over tid. Vi har imidlertid forståelse for at beslutningen er vanskelig fordi den berører så vidt mange kompliserte forhold. Vi registrerer at Store Norske Spitsbergen Kulkompani, SNSK, er i gang med en konsekvensutredning, og at saken vil bli lagt fram for Stortinget til neste år. Vi legger til grunn at utredningene også innbefatter en gjennomgang av Store Norskes fremtidige rolle på Svalbard. Store Norske har en lang historie bak seg, og selskapets virksomhet bygger på solid erfaring både som næringsaktør og eiendomsforvalter. Det vil være naturlig at selskapet settes i stand til å ta på seg nye oppgaver om og når kulldriften eventuelt måtte opphøre. Meldingen gir også en bred omtale av det som foregår av forskning på Svalbard, og peker bl.a. på behovet for bedre koordinering av de mange og ulike forskningsaktivitetene. Det er naturlig å se for seg at forskningen vil få enda større betydning for norsk svalbardpolitikk i framtiden, dersom kulldriften blir faset ut. Et viktig skritt for å oppnå dette er at det også samtidig blir utviklet flere tilbud om sysselsetting bl.a. for familiemedlemmer av forskerne. Når det gjelder Kristelig Folkepartis syn på forskningen på Svalbard, viser jeg for øvrig til min interpellasjon til forskningsministeren 5. mai i år, hvor temaet ble reist på en bredere basis. Vi har et stort vårt ansvar for forvaltningen av Svalbard. Norge må ha som ambisjon å innta en lederposisjon i internasjonal polarforskning. Derfor vil det være en god strategi å bygge opp kapasitet og kvalitet ved de ulike forskningsinstitusjonene som allerede er lokalisert på Svalbard. Etter vår mening bør Norge nå kjenne sin besøkelsestid og ruste seg til å ta et lederskap innen internasjonal polarforskning. Det vil være fremtidsrettet politikk også med tanke på fortsatt norsk suverenitetsutøvelse på øygruppen.

Alf Ivar Samuelsen (Sp) [10:33:43]: Også jeg vil rette en takk til saksordføreren for en god og grundig redegjørelse i en viktig sak. Jeg synes det er viktig at vi er tydelige

på at det er bred politisk enighet om de overordnede mål for svalbardpolitikken. La meg nevne disse:

- konsekvent og fast håndhevelse av suvereniteten
- korrekt overholdelse av Svalbardtraktaten og kontroll med at traktaten blir etterlevd
- bevaring av ro og stabilitet i området
- bevaring av områdets særegne villmarksnatur
- opprettholdelse av norske samfunn på øygruppen

Næringsvirksomhet og fortsatt kulldrift er viktig for opprettholdelsen av Longyearbyen som et familiesamfunn. Senterpartiet er godt fornøyd med at Regjeringen vil tilrettelegge ytterligere for forskning, utdanning og reiseliv på en måte som vil sikre et robust grunnlag for bosetting i Longyearbyen også på lengre sikt, og som er forenlig med målene i norsk svalbardpolitikk. Reiselivet på Svalbard lever av den uberørte naturen. Det er et potensial for videre vekst i reiselivet på Svalbard, spesielt utenfor høysesongen. Svalbards geografiske plassering er ideell for romvirksomhet, og det er all grunn til å tro at behovet for rombaserte tjenester vil fortsette å øke i årene som kommer, spesielt innen områder som samfunnssikkerhet, miljø og klima. Slike tjenester vil således fortsatt være en vekstnæring på Svalbard.

Økt sjøtransport i farvannet rundt Svalbard gir, sammen med økt virksomhet i nordområdene, nye utfordringer i arbeidet med sjøsikkerheten rundt Svalbard. En viktig utfordring framover vil være å overvåke utviklingen av skipstrafikken på en god måte. Samtidig må kartleggingen av farvannet rundt Svalbard gjerne økes og forsterkes. Norges nye havområder og tilbaketrekkingen av iskanten betyr nye utfordringer som gjør Svalbard mer strategisk enn tidligere.

Jeg vil framheve følgende merknader fra komiteen:

«Komiteen ser at med økende trafikk, endrede klimatiske forhold og flere mennesker blir det mer krevende å etablere og opprettholde en redningstjeneste. Offentlig redningstjeneste er organisert som et samvirke mellom en rekke offentlige etater, private og frivillige organisasjoner.»

Norge er forpliktet gjennom FN-konvensjoner å etablere en søke- og redningstjeneste i et nærmere avgrenset geografisk område, og Sysselmannen på Svalbard utgjør en lokal redningssentral. Utfordringen for redningstjenesten er betydelig i et område som er tynt befolket, med store land- og havområder. Norske myndigheter har ansvar for beredskapen og redningstjenesten i området, og redningsberedskapen består bl.a. av tjenestefartøy og helikoptre. På grunn av økt aktivitet er det viktig at redningskapasiteten, herunder helikopterberedskapen, dimensjoneres og tilpasses i tråd med den forventede utviklingen.

Regjeringen bør utrede konsekvensene, herunder miljøkonsekvensene, av en betydelig maritim trafikk over Polhavet, hva det betyr for Norge, og hvordan norsk forvaltning og andre aktører best kan organiseres for å møte disse.

For å ivareta beredskapen og tilsynsansvaret rundt Svalbard brukes Kystvakten og Sysselmannens tjenestefartøy. Da er det betenkelig at Sysselmannen er uten tjenestefartøy fra desember til slutten av april. Leieperioden bør dersom behov og seilingsforhold tilsier det, utvides. Kystvakten bidrar med betydelig kapasitet til søk- og redningsoperasjoner. Det er en viktig jobb som gjøres. Kystvaktens nærvær i havområdene i nord må styrkes samt at utviklingen av et mer omfattende samarbeid med andre stater når det gjelder å løse nåværende og framtidig forventede redningsoppdrag, må understøttes.

Svalbard og Longyearbyen har med sin unike beliggenhet vært en base for redningstjeneste og beredskap. Når forventet skipstrafikk kommer som et resultat av et polhav som er åpent, vil dette stille større krav til oss. Det er derfor viktig at Regjeringen, sammen med Lokalstyret, Sysselmannen og andre, kontinuerlig vurderer hvordan en slik utvikling best kan ivaretas.

Anne Margrethe Larsen (V) [10:39:36]: Jeg vil innledningsvis berømme saksordføreren for veldig godt, konstruktivt komitésamarbeid, og Regjeringen for å ha lagt fram en interessant og god melding.

Nordområdene er pekt ut som Regjeringens viktigste strategiske satsingsområde, og den har i den anledning utarbeidet sin nordområdestrategi. Ifølge meldingen bygger den på føringer som ligger i denne strategien. Sett i lys av dette savner jeg nok en noe nærmere omtale av hvordan de ulike tiltakene som er foreslått i svalbardmeldingen, bidrar til å nå målene Regjeringen har satt seg i nordområdestrategien.

Jeg mener at Norge har en uutnyttet strategisk ressurs i Svalbard. Øygruppen ligger midt i passasjen mellom Polhavet og Nord-Atlanteren. Maritime transportruter som vil gå korteste vei over Polhavet i framtiden, må dermed passere øygruppen. Det samme gjelder mye av skipstrafikken som kan komme til å ta ut naturressurser fra Polhavet. Norge kan dermed etablere Svalbard som en sentral rednings- og beredskapsbase for denne trafikken.

I likhet med den internasjonale forskningsplattformen i Ny-Ålesund, kan det her ligge til rette for å invitere andre land med. Asiatiske industriland, herunder Kina, Japan og Sør-Korea, forventes etter hvert å bli store brukere av disse skipsrutene over Polhavet. De vil kunne ha stor interesse av å være med på dette.

Jeg mener derfor det er betimelig av komiteen å be Regjeringen foreta en utredning av hvilke konsekvenser, herunder også miljøkonsekvenser, en betydelig maritim trafikk over Polhavet kan ha for Norge. Utredningen bør se på hvordan norsk forvaltning og

andre aktører best kan organiseres for å møte muligheter og utfordringer knyttet til dette. Jeg mener dette er en sak hvor vi bør gripe initiativet nå og faktisk ligge i forkant. Jeg savner en konkret oppfølging av Regjeringens gode intensjoner med hensyn til å satse på forskning. Verken foreliggende melding eller St.meld. nr. 30 for 2008–2009, om klima for forskning, gir signaler om et løft i bevilgningen til forskning og kunnskapsoppbygging i nordområdene.

Manglende bevilgninger har medført at utenlandske forskere er større brukere av forskningsfasiliteter som Norge har investert i på Svalbard, enn norske forskere. Mer konkret ser jeg det som uheldig at Universitetssenteret på Svalbard, UNIS, for inneværende år ble pålagt å kutte ned på sitt budsjett og dermed redusere antall studentårsverk og forskerstillinger.

Jeg konstaterer jo at Regjeringen senere har snudd i dette spørsmålet, ved å foreslå å bevilge penger i revidert nasjonalbudsjett. Dette er positivt. Jeg forventer at dette følges opp mer langsiktig i budsjettet for 2010. Antallet forskerstillinger bør oppjusteres for å sikre at UNIS kan opprettholde og videreutvikle sin forskerkompetanse.

Jeg har merket meg at Regjeringen vil nedsette en arbeidsgruppe som skal sikre best mulig beslutningsgrunnlag for investeringsbehov og muligheter med hensyn til framtidig energiforsyning. Jeg støtter dette, og mener at dette arbeidet må gis høy prioritet.

Jeg vil understreke at arbeidsgruppen også må se på mulighetene for at det i størst mulig grad kan benyttes fornybar energi. Vi bør ikke binde oss fast til en ren fossil energiløsning på Svalbard, men holde muligheten åpen for en diversifisert energimiks. Dette vil kunne brukes som et utstillingsvindu for en framtidsrettet norsk energipolitikk i disse sårbare nordområdene.

Statsråd Knut Storberget [10:43:44]: Gjennom de siste snart fire årene som jeg har hatt gleden av å være statsråd med ansvar for koordinering av mye av det som skjer på Svalbard, har det slått meg at det er mange grunner til at man bør reise til Svalbard. Først og fremst er det her, som flere har vært inne på, en urørt villmarksnatur som er helt unik, og som vi må gjøre alt for å ta vare på. Det er vel det som står aller øverst når det gjelder norsk forvaltning av disse områder. Det andre som gjør det inspirerende, og som har vært en av grunnene til at jeg som statsråd har besøkt Svalbard mange ganger, er at de menneskene som bor i Longyearbyen, i Ny-Ålesund, i Barentsburg – ja, over hele øygruppen – alle sammen gir uttrykk for, og i sitt virke bidrar til, at vi skal nå de mål som vi setter oss for norsk svalbardpolitikk.

Enten man snakker med representanter for reiselivsnæringen, for Store Norske, eller man snakker med dem som sitter i Lokalstyret, driver Svalbard museum eller har en eller annen rolle å spille i lokalsamfunnet i Longyearbyen, erfarer man raskt at her står

man overfor mennesker som nettopp ser mange av de hensyn man må ta i svalbardpolitikken, og som også i sitt daglige virke klarer alle de vanskelige avveiningene som må tas når man skal bo og virke på Svalbard. Det er en av de viktigste grunnene til at mye av Regjeringas svalbardpolitikk og det norske samfunnets holdning til hva man gjør på Svalbard, faktisk ligger fast.

Jeg vil også berømme dem som utøver sitt virke på Svalbard – hva nå det måtte være. Det andre hensynet som ligger bak, og som gjør sitt til at man i svalbardmeldingen skisserer opp en kurs for framtida på Svalbard – en stø kurs – er at vi i løpet av de siste årene har fått til et lokalstyre på Svalbard, som etter mine begreper må sies å fungere svært godt, og som taler svalbardsamfunnets sak på en god måte når vi skal trekke opp linjene for svalbardpolitikken. Det vi møter der, er stor forståelse også for de kryssende hensyn, men samtidig også en skaperkraft og en drivkraft med tanke på utviklingen på Svalbard, som det er all grunn til å gi honnør for. Det som et tverrpolitisk storting i løpet av disse fire årene i stor grad har sluttet seg til når det gjelder utviklingstiltak på Svalbard, hadde vi ikke kommet så langt med om vi ikke hadde hatt dialog med Lokalstyret.

Det er i svalbardmeldingen redegjort for de mål og prioriteringer og virkemidler som gjelder spesielt for Svalbard. Målene for svalbardpolitikken er, som jeg har presisert, rimelig faste, og de har ligget fast siden den forrige helhetlige gjennomgangen av svalbardpolitikken i 2000. Jeg er glad for den brede oppslutningen som disse målene fortsatt får, og jeg vil gi honnør til komiteen og ikke minst til saksordføreren for det arbeidet som nå er gjort.

Grunnlaget for forvaltningen av Svalbard er Norges fulle og uinnskrenkede suverenitet. Dette er slått fast i Svalbardtraktaten og bekreftet gjennom snart 85 års myndighetsutøvelse. Vi står allikevel overfor store utfordringer, ikke bare når det gjelder dem som bor på Svalbard, men også når det gjelder den situasjonen som Svalbard befinner seg i. I meldingen pekes det særlig på klimaendringene, som gir oss store og nye utfordringer. Temperaturen i Arktis forventes å stige dobbelt så raskt som det globale gjennomsnittet. Dette vil kunne føre til store endringer i de fysiske miljøforholdene og få alvorlige konsekvenser for arter og økosystemer på Svalbard. Forventede reduksjoner i sjøisens utbredelse vil også påvirke miljøet, ved at sårbare områder blir lettere tilgjengelig for ferdsel og annen virksomhet. Et viktig område framover blir derfor å vurdere hvordan særlig ferdselen kan styres, slik at de høye miljømålene vi har satt oss, kan opprettholdes.

Samtidig skaper klimaendringene paradoksalt nok muligheter og forventninger om en aktivitetsøkning i nord. Et varmere polhav vil bidra til at fiskeriaktiviteten flyttes nordover. Mindre is vil kunne åpne nye ruter for den internasjonale skipsfarten mellom øst og vest. En generell økning i aktiviteten i området vil kunne innebære at Longyearbyen kan få økt betydning, bl.a. som base for rednings- og

forurensningsberedskap i de nordlige havområder. Jeg noterer meg at komiteen også er opptatt av rednings- og beredskapstjenesten i området, og at redningsberedskapen på Svalbard – politi så vel som helsevesen – til enhver tid er dimensjonert og tilpasset for å ivareta et slikt ansvar. Det er all grunn til å ha et slikt fokus. Dette er et område hvor Regjeringa, i tråd med komiteens ønske, vil følge utviklingen nøye og fortløpende vurdere behov for tiltak, særlig når vi nå er i ferd med å bygge ut redningsberedskapen på fastlandet.

Siden forrige svalbardmelding har Longyearbyen fått sitt eget lokaldemokrati gjennom etableringen av Longyearbyen lokalstyre i 2002. Dette har gitt en mer tilpasset myndighetsutøvelse på lokalt nivå og en forvaltning som både når det gjelder legitimitet, myndighet og ansvar, ligner på den kommunale forvaltningen på fastlandet. Siden etableringen av Lokalstyret har sentrale myndigheter vært opptatt av å utvikle nær dialog med Lokalstyret. Jeg har sjøl tatt initiativ til å avholde jevnlig kontaktmøter med Lokalstyret, ikke bare for å bli underrettet om lokale utfordringer, men også for å formidle statlig politikk og forventninger til lokale myndigheter. På samme måte som lokalt sjølstyre anses å være den beste og mest effektive måten å organisere lokalsamfunnene på ellers i Norge, gir dette også en god ramme for Longyearbyen. Jeg vil igjen understreke betydningen av å ha etablert et slikt lokalstyre i Longyearbyen. Det har gitt oss mange gode innspill i den politikken som føres på Svalbard, både i smått og i stort.

Kullvirksomheten på Svalbard har gjennom historien hatt stor betydning for Longyearbyen. Det har vært kullgruve drift på Svalbard i mer enn 100 år, og kullvirksomheten er fremdeles den viktigste næringen. Det er Regjeringas vurdering at kulldriften bør videreføres. Dette må imidlertid skje innenfor de rammer som miljøvernlovgivningen, kravene til bedriftsøkonomisk lønnsomhet og sikkerhetsforskriftene setter, og på en måte som understøtter Store Norske Spitsbergen Kulkompans formål om å bidra til en robust bosetting i Longyearbyen. Eksisterende infrastruktur for kullgruvevirksomheten bør benyttes i den grad det er mulig. Samtidig er det en erkjennelse at kulldriften er basert på en ikke-fornybar ressurs. Den er sårbar for svingninger i kullprisen, og historien har vist oss at uforutsette hendelser kan få store konsekvenser for virksomheten. Store Norske har en slitsom tid bak seg. I lys av dette mener Regjeringa det også er viktig å satse på annen variert virksomhet i Longyearbyen. Dette gjelder ikke minst aktiviteten ved UNIS, en videreutvikling av Svalbard som plattform for forskning og utdanning og en videre satsing på reiseliv og romrelatert virksomhet. Utviklingen innenfor de ulike områdene må ses i sammenheng og vurderes opp mot de overordnede målene i svalbardpolitikken, herunder de høye miljømålene for øygruppen.

I den løpende forvaltning vil det – på Svalbard som i Norge for øvrig – gjøre seg gjeldende ulike kryssende hensyn, f.eks. når det gjelder nærings- og verneinteresser.

Svalbard har en unik natur- og kulturarv, som norske myndigheter har et særlig ansvar for å bevare. Beskyttelse av naturmiljøet er derfor en av de lange linjer i norsk svalbardpolitikk. svalbardpolitikk. All næringsvirksomhet, ressursutnyttning og forskning skal skje innenfor de rammer hensynet til bevaring av Svalbards naturmiljø og kulturminner setter. Ved en konflikt mellom ulike interesser skal miljøhensyn veie tyngst. Samtidig er det et mål å opprettholde norske samfunn på øygruppen. Det er derfor viktig at den overordnede svalbardpolitikken gir tilstrekkelig fleksibilitet og robusthet både når det gjelder avveininger av ulike hensyn, og i forhold til utviklingen for øvrig på øygruppen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Øyvind Vaksdal (FrP) [10:53:16]: Som Fremskrittspartiet påpeker i innstillingen, tilstås i praksis alle borgere opphold på Svalbard i dag uavhengig av om de kommer fra et traktatland eller ikke. Dersom en person fra Svalbard reiser til Norge, eksempelvis til Tromsø lufthavn, blir man i dag ikke underlagt pass- eller visumkontroll til tross for at dette er Schengens yttergrense.

Jeg kan vanskelig se at denne praksis kan fortsette, og vil derfor spørre hva justisministeren vil gjøre for å bringe disse forhold i orden?

Statsråd Knut Storberget [10:53:46]: Som vi vel også har varslet i meldinga, er dette forhold som man nå er i ferd med å se på, slik at man får korrekt anvendelse av det regelverket som gjelder for grensepassering. I det arbeidet som nå pågår, bl.a. når det gjelder gjennomgang av utlendingsforskriften, er det viktig at vi tar to hensyn – at man ikke lager, som Fremskrittspartiet er opptatt av, så rigide regler at det føles for rigid, men at man får til et regelverk som er funksjonelt, og som ivaretar de hensyn som bl.a. følger av Schengen-forpliktelsene.

Ola T. Lånke (KrF) [10:54:39]: Jeg har registrert at justisministeren har reist mye til Svalbard, og at han har en stor kjærlighet til øyriket. Det er han ikke alene om å ha. Jeg vil utfordre ham på nettopp dette som jeg har tatt opp i en tidligere interpellasjon i vår, nemlig forskning. Selv om han ikke er forskningsminister, har han et overordnet ansvar for forskningsaktiviteten. Hvordan ser justisministeren på mulighetene til at Norge virkelig kan innta en lederposisjon innen internasjonal polarforskning i dag? Det strømmer forskere til øygruppen fra ulike deler av verden, og på mange måter er det i ferd med å ta av. Også Riksrevisjonen etterlyste større koordinering og større ledelse på dette feltet. Hvordan ser justisministeren på mulighetene for at Norge kan ta større grep for å kunne gjøre dette til en viktig del av suverenitetsutøvelsen på Svalbard i framtiden?

Jeg må jo si at det var litt forstemmende at Regjeringen kuttet i bevilgningene til UNIS. Jeg er glad for at noe ble rettet opp. Hvordan ser han på mulighetene til å få fullført denne gjenopprettingen i neste budsjett?

Statsråd Knut Storberget [10:55:52]: Det er jo noen utfordringer her.

For det første er det spennende å se hva som kommer i neste budsjett, og det ligger under en annen statsråd. Det forhindrer meg ikke i å være helt enig med representanten Lånke i at den aktiviteten som nå skjer når det gjelder forskning og utdanning på Svalbard, er og vil for framtiden bli en av de aller viktigste plattformene, også for norsk tilstedeværelse.

Jeg er ikke sikker på om vi skal måle vellykkethet i forhold til forskning på Svalbard om det blir flere utenlandske forskere. Så vidt jeg vet, er det reelle forholdstallet rimelig stabilt.

Ser vi på utviklingen av UNIS, er det faktisk slik når det gjelder midler, at fra slutten av 1990-tallet og fram til inngangen av 2009 er bevilgningene økt fra 30 mill. til 110 mill. Det er jo en betydelig satsing fra norsk side. Tatt i betraktning at Svalbard er ett av de viktigste stedene i verden med hensyn til klimaforskning, sier det seg sjøl at Norge har stor interesse av å fortsette den satsingen.

Anne Margrethe Larsen (V) [10:57:03]: Naturressursene i nordområdene og de store konsekvensene av klimaendringene skaper jo store utfordringer for Norge, men også utrolige muligheter. Svalbards beliggenhet midt i passasjen mellom Polhavet og Nord-Atlanteren er unik, bl.a. som redningsberedskapsbase, langt inn i framtiden. En samlet komité ønsker en utredning i lys av bl.a. miljøaspektet, de geopolitiske aspektene og fiskeriene. Hvordan ser statsråden på en slik utredning?

Statsråd Knut Storberget [10:57:40]: Et slikt arbeid som komiteen bl.a. er opptatt av, både i forhold til miljøutvikling og særlig i forhold til redningsaspektet, er et ønske og et behov som vi også i Regjeringa ser.

Særlig når det gjelder rednings- og beredskapssituasjonen, er det jo slik at isolert sett for Svalbard-øygruppen er det behov for å ha et meget årvåkent blikk på den kapasiteten de har. Samtidig er vi i en situasjon hvor vi på fastlandet nå åpner basene bl.a. for tilstedevakt døgnet rundt. Vi åpner en ny base i Florø, og vi har et større prosjekt for anskaffelse av nye redningshelikoptre. Når man gjør denne jobben på fastlandet, mener jeg det er helt naturlig i en slik utvikling at man også må ha med seg det perspektivet og de utviklingsmulighetene vi har på Svalbard – ikke bare behovet, men også utviklingsmulighetene – og den fordel vi vil ha ved å kunne styrke rednings- og beredskapsarbeidet med base i Longyearbyen.

Øyvind Vaksdal (FrP) [10:58:52]: Fremskrittspartiet har i innstillingen imøtekommet et ønske fra flere hold om at Svalbard lokalstyre skal få delta i hvert fall som observatør i Det interdepartementale Polarutvalget. På Svalbard fikk vi høre at Lokalstyret, som er et folkevalgt organ, følte seg noe overkjørt i mange saker, og at både de selv og andre mente at de burde få noe bedre kontakt og større innflytelse over hva som foregikk.

Jeg ser at vi dessverre står alene om å foreslå observatørstatus, men at det etableres en konsultasjonsordning mellom utvalget og Lokalstyret. Det er et skritt i riktig retning. Jeg vil spørre justisministeren om han har gjort seg noen tanker om hvordan denne ordningen skal fungere i praksis. Hvor ofte har man tenkt å ha konsultasjoner osv.?

Statsråd Knut Storberget [10:59:43]: Aller først: Når det gjelder spørsmålet om hvorvidt lokalstyret skulle føle seg overkjørt, er ikke det mitt inntrykk. Vi har hatt jevnlig møter med politisk ledelse i Justisdepartementet og lokalstyrets ledelse. Som jeg også sa i mitt innlegg, har det båret frukter. En av grunnene til at man bl.a. fikk satt ned svalbardskatten for noen år siden, er altså Lokalstyrets store innsats. Slik sett er vel jeg en av de statsrådene i Regjeringen som virkelig har lyktes i å sette ned en skatt. Samtidig er det slik at de kontaktmøtene vi har hatt om stortingsmeldingen, har jo vært særdeles gode. Der har man hatt workshop i Longyearbyen med politikere fra Justisdepartementet til stede, og med gode innspill fra lokalstyret. Vi hadde også det samme senest da meldingen ble lagt fram.

Så mener jeg at en konsultasjonsordning ikke nødvendigvis er noe mindre dårlig enn en observatørordning i forhold til Polarutvalget. Det at man skal konsultere, kan bidra til at man nettopp i viktige saker får fram synspunkter raskt og også tar hensyn til det. Hvor ofte det blir, får vi komme tilbake til.

Ola T. Lånke (KrF) [11:01:02]: Jeg vil bare benytte anledningen til å ta opp et annet spørsmål som har vært reist i forbindelse med behandlingen av denne meldingen, nemlig forholdet til barn av utenlandske foreldre på Svalbard, som kan representere en litt vanskelig utfordring i framtiden, ikke minst når det gjelder skolegang. De har jo ikke plikt til å gå på skole, men de får et tilbud som de aller fleste benytter seg av. Men det er litt opp til foreldrene om de vil gjøre det.

Samtidig vet vi at de har ingen rett til videregående opplæring i Norge, slik at de har ikke noen vei videre. Veien tilbake til de landene de kommer fra, blir ofte stengt på grunn av at de ikke utvikler det språket de har fra sitt opprinnelsesland. Vi ser for oss at dette kan bli et vanskelig dilemma – et problem og en utfordring for politiske myndigheter i framtiden. Hvordan ser justisministeren på dette?

Statsråd Knut Storberget [11:01:50]: Dette er en spørsmålsstilling som jeg har vært svært opptatt av. Jeg har møtt mange av skoleelevene i Longyearbyen. Jeg møtte de helt minste – jeg spiste pizza med dem sist jeg var der oppe – og jeg møtte også de to som nå er russ i Longyearbyen. Vi diskuterte bl.a. disse spørsmålene. Det er jo en av grunnene til at jeg mener at vi må prøve å finne noen fleksible løsninger som ivaretar disse barnas og disse ungdommenes interesser. En utvekslingsavtale med Troms fylkeskommune er jo et første skritt og kan være en mulighet i forhold til dette. Samtidig er jeg glad for at representanten Lånke i sitt hovedinnlegg her i dag pekte på at det er noen dilemmaer og noen vanskeligheter i forhold til det regelverket som gjelder for utenlandske statsborgere på Svalbard. Vi har varslet i meldingen, og vi vil nå starte, en gjennomgang sammen med Arbeids- og inkluderingsdepartementet for å se om vi nettopp på dette området klarer å skape noen fleksible løsninger som vil ivareta disse barnas hensyn. Det er all grunn til det, og jeg tror at det skal være innenfor rekkevidde.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Anna Ljunggren (A) [11:03:12]: Forskning er en av de viktigste virksomhetene på Svalbard og inngår som et viktig bidrag til bosettingen på og forvaltningen av øygruppen. Forskningsmiljøet bidrar til å gi Svalbard-samfunnet flere bein å stå på. Forskning skal også i framtiden være en av bærebjelkene i norsk Svalbard-politikk. Kunnskap er blitt hovednæringen for det høyarktiske øysamfunnet.

Den første utforskningen av Svalbard fant sted for over 200 år siden. Da var det først og fremst franskmenn, briter og svensker som dominerte utforskningen av øygruppen. Svalbard har alltid vært preget av internasjonalt forskningsmiljø, og det viser senere års utvikling på UNIS, Universitetscenteret på Svalbard og i Ny-Ålesund. UNIS ble etablert i 1993 og er utgått av universitetene i Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø. Det drives i dag en betydelig forskningsvirksomhet på UNIS, samtidig som ca. halvparten av studentmassen og de ansatte er utenlandske. Dette er med på å gjøre Svalbard til den mest internasjonale forskningsintensive delen av Norge.

Svalbards beliggenhet er et lett tilgjengelig høyarktisk område. Det gir unike muligheter for naturvitenskapelig forskning, herunder forskning på klimaendringer og overvåking av det marine og atmosfæriske miljøet. Norge har i dag store og viktige miljøer på disse feltene, og dem må vi satse videre på. Hvis vi klarer å se de ovennevnte feltene sammen, vil det styrke vår posisjon som kompetansenasjon på nordområdeforskningen.

Svalbard er også en attraktiv forskningsarena for utenlandske forskere, og det internasjonale nærværet er økende. I alt har ti nasjoner etablert forskningsstasjoner i Ny-Ålesund. Disse forskningsstasjonene er i dag blant de fremste i verden på arktisk forskning. Norske og internasjonale forskere driver en omfattende virksomhet innenfor en rekke fagområder, og Ny-Ålesund har gjennom mange år vært en viktig arena for internasjonal grunnforskning.

Det er flere årsaker til at Svalbard er attraktivt for det internasjonale forskningsmiljøet. På grunn av de varme hav- og luftstrømmene fra sørvest, er Svalbard det nordligste lett tilgjengelige stedet i Arktis. Det er ingen andre steder så langt nord en kan fly til daglig, og hvor en lett kan finne et moderne samfunn med bibliotek og kaffebarer.

Det vil være viktig at Norges forskningsinnsats og tilstedeværelse i Ny-Ålesund og på UNIS ikke henger etter i forhold til andre land. Infrastrukturen – som det har blitt satset sterkt på de siste ti årene – og de naturgitte kvalitetene er der. De må benyttes av norske forskere, slik at vi holder tritt med den internasjonale forskningsvirksomheten. Det er i første rekke UNIS og Norsk Polarinstitutt som gir norsk forskning tilhørighet på Svalbard, og disse institusjonene skal også i fremtiden bidra til at forskning er en viktig del av norsk virksomhet på Svalbard.

Odd Einar Dørum (V) [11:06:18]: Jeg har noen korte kommentarer til denne solide innstillingen. For det første vil jeg understreke at norsk forskningsinnsats på Svalbard også må føre til at antall norske forskningsdøgn i Ny-Ålesund holdes oppe. Det er svært viktig. Det har jeg tatt opp tidligere i denne stortingsperioden, og jeg skal ikke bruke mer tid på det nå.

Jeg tar ordet på grunn av to små avsnitt på siste side i komiteens innstilling, for det første der komiteen ber om at man foretar en utredning av utfordringene eller mulighetene for Svalbard ved endringer av isforholdene på Nordpolen, og samtidig det punkt hvor man ser på det å styrke rednings- og beredskapssituasjonen. Jeg vil gjerne understreke – og dette har jeg lært bl.a. i samtaler med Lokalstyret – at her står vi overfor en forbindelse mellom Svalbard og den store geopolitikken, på den måten at vi vet at isen i nord smelter, og vi vet at en situasjon der man ikke seiler langs Nordvest- eller Nordøstpassasjen, men antakelig rett over polområdene, rykker nærmere. Jeg vil for min del gjerne etterlate den tanke at i en slik sammenheng vil det ikke være dumt av Norge å tenke på at den havn man da skal benytte seg av, vil være Longyearbyen. Det å tenke på den måten betyr at Norge ikke lar det oppstå et vakuum i en slik situasjon, men selv går inn og fyller det der Norge ut fra Svalbardtraktaten og ut fra alle gode interesser har en mulighet til å fylle det med aktivitet.

På samme måte, som flere har vært inne på, vil en norsk kapasitet for redning og beredskap på Svalbard som overstiger det som gjelder Svalbard-øygruppen, og som også tar høyde for en større del av områdene i nord mot polområdene, være noe som vil vekke internasjonal forståelse og respekt hvis vi bygger det ut. Vi gjør rett og slett noe som alle vil godta at man gjør. Ved å gjøre disse trekkene i nord vil vi samtidig sørge for at vi er klart synlige når vi senere får helt andre typer diskusjoner om det som strekker seg enda lenger nordover, og som man i vanlig tale nå kaller nordområdepolitikk.

Noe av det viktigste for å holde en fredelig og stabil utvikling i denne delen av verden, også nord for Svalbard, tror jeg nettopp er å opptre med styrke i god tid, fordi da oppfyller man de mulighetene og den tilliten man har. Og spesielt når det gjelder dette med havn og havneforhold – her tenker jeg på Longyearbyen – men også når det gjelder redning og beredskap, som flere har vært inne på, vil Norge ha stor legitimitet for nettopp å fremme tiltak.

Til slutt: Thorvald Stoltenberg har på vegne av nordiske ministre sett på hvordan Norden kan opptre i nordområdene, og i den sammenheng har han også reist tanken om et satellittprosjekt for å sørge for at man rett og slett er nærværende når det gjelder å overvåke områdene i forhold til nettopp maritim virksomhet, og å feste grepet i tide. I den utredningen som kommer, og som komiteen har bedt om, tror jeg det er viktig at man virkelig tenker disse store perspektivene for nordområdepolitikken i sammenheng med Svalbard-politikken.

Hill-Marta Solberg (A) [11:09:28]: Jeg skal ikke bidra til å forlenge debatten vesentlig. Det er bare to ting jeg ønsker å utdype og presisere. Det første knytter seg til spørsmålet rundt forskningsinnsats i nordområdene og på Svalbard. Jeg synes det er verdt å ta med seg at da komiteen hadde høring og møtte Forskningsrådet, understreket også Forskningsrådet at vi i inneværende år ligger på et meget høyt nivå når det gjelder forskning. Det knytter seg ikke minst til det at vi har vært igjennom en periode med Det internasjonale polaråret som faktisk har gitt et betydelig løft i forskningsinnsatsen med en økning på nærmere 100 mill. kr årlig de siste tre årene. Nå er det selvfølgelig en utfordring for alle myndigheter å klare å gå videre med et så høyt nivå på forskning i nord. Selvfølgelig burde det være en ambisjon for Norge å være blant de aller fremste når det gjelder polar forskning. Når det gjelder forskning, råder også Forskningsrådet til at det bør utvikles et eget Svalbard-program innenfor forskning. Det vil gi kontinuitet i forskningen på Svalbard, og komiteen gir i innstillingen en tilslutning til en sann utvikling.

Så litt om spørsmålet om observatørstatus eller konsultasjonsordning for lokalstyret i Longyearbyen. Dette er blitt vurdert. Min vurdering er at det er viktig for Lokalstyret å

opprettholde sin integritet som folkevalgt lokal myndighet, og at en konsultasjonsordning med Regjeringens polarutvalg faktisk sikrer det på en bedre måte enn en observatørstatus i utvalget. Så vil jeg selvfølgelig oppfordre den ansvarlige statsråden til å lage en god, regelmessig og forutsigbar ordning som styrker dialogen mellom lokalstyret og regjeringsapparatet.

Helt til slutt sier jeg takk for mange gode tilbakemeldinger fra komiteens medlemmer.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

(Votering, se side ....